

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จผักเกษตรอินทรีย์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผักเกษตรอินทรีย์ ปัจจัยความสำเร็จและแนวทางสู่ความสำเร็จของผักเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาของผักเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย

การดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผักเกษตรอินทรีย์ที่เป็นเป้าหมายในการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1) กลุ่มดำเนินการที่แบ่งย่อยออกเป็น ผู้ผลิต/ผู้ค้าปัจจัยการผลิต ผู้ผลิตผักเกษตรอินทรีย์ และผู้ประกอบการผักเกษตรอินทรีย์ (แปรรูปและจำหน่าย) 2) กลุ่มผู้บริโภค และ 3) กลุ่มสนับสนุนภาครัฐและเอกชน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผักเกษตรอินทรีย์ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคการระดมสมองแบบเจาะกลุ่ม (Focus group) เพื่อหาคำตอบในประเด็นที่กำหนดไว้และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการสัมมนาขั้นสุดท้ายเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมสัมมนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผักเกษตรอินทรีย์ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาปัจจัยความสำเร็จผักเกษตรอินทรีย์พบว่าปัจจัยที่สำคัญ 14 ปัจจัย คือ 1) การจัดการปัจจัยการผลิตให้มีเพียงพอ เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และสามารถเข้าถึงได้ 2) การจัดการระบบการผลิตที่ดีและเหมาะสม และความรู้ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจผักเกษตรอินทรีย์ของผู้ผลิต 3) ศักยภาพในการผลิตผักเกษตรอินทรีย์ และทัศนคติที่ดีต่อผักเกษตรอินทรีย์ของผู้ผลิตและผู้ประกอบการ 4) การตลาดผักเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อให้ผู้บริโภคเข้าใจผักเกษตรอินทรีย์และขยายความต้องการของผู้บริโภค 5) การจัดการโลจิสติกส์ที่สนับสนุนผักเกษตรอินทรีย์ 6) พฤติกรรมผู้บริโภคผักเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมและความเชื่อมั่นของผู้บริโภค 7) กลุ่มและเครือข่ายผักเกษตรอินทรีย์ที่ครอบคลุมและเข้มแข็ง 8) การสื่อสารและประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงพฤติกรรมที่ดีต่อผักเกษตรอินทรีย์ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 9) มาตรฐานและระบบการรับรองผักเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจน เหมาะสม 10) ฐานข้อมูลผักเกษตรอินทรีย์ที่น่าเชื่อถือ และสามารถเข้าถึงได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน 11) การวิจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานผักเกษตรอินทรีย์ 12) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง 13) ศักยภาพและทัศนคติที่ดีของ

เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต่อเกษตรกรอินทรีย์ 14) นโยบายและกฎหมายที่สนับสนุนผักเกษตรกรอินทรีย์ที่เหมาะสม

ส่วนแนวทางสู่ความสำเร็จนั้นจะต้องเป็นแนวทางที่ทุกกลุ่มจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังและมีความต่อเนื่อง กลุ่มดำเนินการที่ประกอบด้วยผู้ผลิต/ผู้ค้าปัจจัยการผลิต ผู้ผลิตผักเกษตรกรอินทรีย์ และผู้ประกอบการผักเกษตรกรอินทรีย์ (แปรรูปและจัดจำหน่าย) ต้องมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันเพื่อให้เกิดห่วงโซ่อุปทานที่เข้มแข็ง กลุ่มผู้บริโภคจะต้องได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์อย่างถูกต้องทั้งจากภาครัฐและเอกชน ส่วนกลุ่มสนับสนุนภาครัฐและเอกชนควรสร้างหรือปรับปรุงเครื่องมือต่าง ๆ เช่น กฎหมาย กฎระเบียบ ระบบฐานข้อมูล การวิจัย ฯลฯ ให้ไปส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์อย่างแท้จริง

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ 1) ปรับปรุงกฎหมาย/กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารธรรมชาติ และการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ 2) พัฒนาความรู้และศักยภาพของเกษตรกร โดยยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลางและภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาความรู้และศักยภาพจากพื้นฐานแต่ละกลุ่ม 3) จัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเกษตรกรอินทรีย์และส่งเสริมการร่วมทุนระหว่างภาคเอกชนกับกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพในการผลิตและวิจัยเมล็ดพันธุ์ผักเกษตรกรอินทรีย์ 4) จัดให้มีระบบที่สร้างหลักประกันแก่ผู้ผลิตผักเกษตรกรอินทรีย์ 5) จัดให้มีระบบการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ในลักษณะการศึกษาเชิงบันเทิง (Edutainment) 6) จัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการบริหารจัดการเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ และฐานข้อมูลที่ครอบคลุมและทันสมัย 7) ส่งเสริมการนำผักเกษตรกรอินทรีย์ไปบริโภคในกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงการจัดให้มีร้านค้าผักเกษตรกรอินทรีย์ในหน่วยงานของรัฐและเอกชน เป็นต้น

Abstract

The objective of the analysis of key success factors of organic vegetable sector is to study operational conditions, problems and obstacles, potentials of organic vegetable sector stakeholders, success factors of and an approach to success of organic vegetable sector, and to develop policy recommendations for supporting the development of organic vegetable sector of Thailand.

This study is a qualitative research and divides organic vegetable sector stakeholders into 3 groups as its key informants. They are 1) operators which are classified into 3 subgroups i.e. input producers/traders, organic vegetable producers, and organic vegetable operators (processing and selling); 2) consumers; and 3) private and public supporters. Purposive sampling technique is employed to identify the samples in each stakeholder group. Data collection is done primarily through participatory seminar, in which both focus group and in-depth interview techniques are used. Secondary data is also gathered from printed documents, electronic media of both government and private sectors concerning organic vegetable sector. Collected data is then analyzed with content analysis technique in order to find out the answers of this study. The findings are then presented to invited organic vegetable experts and stakeholders in the final seminar for additional feedbacks and suggestions.

The findings reveal 14 important success factors of organic vegetable farming: 1) farming input management that ensures sufficiency, organic agriculture standard, and accessibility; 2) appropriate production management and knowledge in organic vegetable business of the producers; 3) potentials in organic vegetable production and positive attitude towards organic vegetable farming of both producers and operators; 4) organic vegetable marketing that enables the consumers to understand and have higher demand for organic vegetable products; 5) logistic management that supports organic vegetable sector; 6) proper behavior and confidence of organic vegetable consumers; 7) wide and strong organic vegetable groups and network; 8) proactive communication and public relations that creates positive impact of organic vegetable on the behavior of all its stakeholders; 9) clear and appropriate organic vegetable standard and accreditation system; 10) reliable and accessible organic vegetable database that covers all aspects; 11) researches in various areas that support organic vegetable sector; 12) active and consistent supports from both government

and private organizations; 13) potentials and positive attitude towards organic agriculture of related government officials; and 14) proper laws, regulations, and policy that support organic vegetable sector.

As for an approach to success of organic vegetable sector, it covers as the followings: all parties or stakeholders should involve actively and continuously; operators, which include input producers/traders, organic vegetable producers, and organic vegetable operators (processing and selling), should organize their groups and network so as to cooperate and develop strong supply chain; consumers should have accurate knowledge about organic agriculture from both public and private sectors; and public and private supporting groups should develop or improve such supportive tools as laws, regulations, database system, researches, etc. that are able to really support and promote organic agriculture development.

Policy recommendations include 1) improve laws and regulations that hinder the development of organic agriculture, organic fertilizer, and natural substance production; 2) develop knowledge and potentials of farmers by giving importance to local wisdom, through farmer centered process, and from different background of each target group; 3) setup organic vegetable seed production center and promote co-investment between private sector and potential farmer groups to produce and research in organic vegetable seed; 4) establish an assurance system for organic vegetable producers; 5) develop a more entertaining educational system (*edutainment*) to promote organic agriculture knowledge; 6) setup an organization responsible for organic agriculture management and a broad and up-to-date database; 7) promote organic vegetable consumption in various activities of government and private organizations as well as setup organic vegetable market and shops in both public and private organizations.